

resseguir la incidència que la por al còlera va tenir entre la població. L'Ajuntament va instal·lar "(...) en la entrada de la Casa Capitular un buzón en el cual podrán depositar los vecinos, bajo el anónimo, avisos o infracciones referentes a lo que se ordena en este bando (...)">⁶⁰. O sigui, l'Ajuntament de Palafrugell va posar a disposició de la població una bústia per tal que aquesta s'impliqués en la vigilància sanitària. En aquell context d'intentar implementar una política sanitària d'acordonament era una pràctica solució a causa dels pocs mitjans que podia disposar un poble per realitzar aquesta política. Aquest fet ha permès que els historiadors tinguem una eina de primera mà per treballar la reacció de la població davant l'amenaça imminent de l'epidèmia. La realitat és que aquesta bústia va tenir un cert èxit. En total va rebre 11 escrits, alguns anònims i altres signats amb noms i cognoms. Aquests escrits permeten constatar la preocupació existent entre la població per les notícies que arribaven a través de premsa de la resta de l'Estat i, més recentment, d'altres poblacions veïnes de la província. Cal recordar que quan s'implementa aquesta bústia, Palafrugell no ha estat atacada per l'epidèmia i que al llarg de l'estiu de 1885 el còlera no atacarà els seus ciutadans. D'aquests 10 escrits n'hi ha 8 que tenen un patró comú. Criden l'atenció a les autoritats sanitàries locals de l'estat en què es troben algunes finques/cases de la població. Es queixen, per exemple, de l'estat en què es troben "(...) los establecimientos de enseñanza privada. Después de no tener algunos de ellos las condiciones de salubrida apetecidas y que la ley previene, (...) En el lamentable estado sanitario en que se halla nuestra comarca, estos centros son, a no dudar, uno de los mejores medios de propagación de la epidemia, desde los primeros momentos que se presente"⁶¹. Els anònims es queixen també d'altres cases sospitoses de no complir les mesures sanitàries proposades per les autoritats. "Los vecinos de la calle Jada se quejan de una comuna que existe en casa Morató que exala un olor insoportable, le suplico a los Sres de la Junta de Sanidad se dignen pasar una visita para corregir dicho abuso.

Pasese también una visita a casa Cols de la calle caridad cuya casa huele mal"⁶². Un altre cas seria per exemple el següent "hay en esta Villa almacenes de trapos viejos procedentes de distintos puntos, tal vez los hay que vienen de estos mismos pueblos infestados, que pueden ser perjudiciales a la salud pública de esta villa. Uno de estos almacenes se halla en la calle de Vilar nº 30 y el otro en la calle de Palamós en las casitas del difunto Sr. Sagrera"⁶³.

Aquests anònims són un bon exemple que ens ha quedat escrit de com devia percebre la població l'amenaça de l'epidèmia. Davant la por, la precaució i l'actuació devia ser alertar o directament denunciar cases o finques veïnes que no tenien la mateixa percepció del perill que podia tenir un mateix. Segur que aquestes pràctiques es donaven en tots els pobles, potser de forma oral i, per tant, no han deixat testimoni, en canvi, a Palafrugell, aquesta bústia ha permès conservar aquest testimoni de la por atàvica davant la possible arribada del còlera.

Juntament amb aquests anònims es conserven tres cartes signades. La primera d'aquestes cartes és com els anònims que ja he explicat en què el senyor del Pi (signat) es queixa al senyor alcalde de l'estat de la casa nova de casa Melanima on hi ha un corral de gallines al carrer Sayada, dins de Palafrugell. En una segona carta, el senyor Joaquín Garriga i la senyora Carmen Dausá, el dia 14 d'agost, s'ofereixen a la junta de Sanitat per realitzar qualsevol tipus de tasca relacionada amb l'epidèmia en cas que finalment el còlera ataqués la població. La tercera d'aquestes cartes és la més interessant. Es tracta d'una carta signada per sis persones. Signen José Gich

(farmacèutic), Juan Rocas (possiblement es tractava d'un "americano" que havia tornat a Palafrugell el 17 d'abril de 1878), Tomás Girbal, José Maspera, el doctor José Martí y Vintró i una sisena signatura que resulta intel·ligible. És una carta en què, suposo, 6 ciutadans benestants de Palafrugell el 4 de setembre de 1885 adrecen una carta a l'alcalde de Palafrugell per demanar la creació d'una Junta de "(...) socorros y auxilios, la cual actuará desde su toma de posesión hasta que la epidemia reinante haya desaparecido de España o cuanto menos de las provincias de Gerona y Barcelona(...)"^{2º Esta Junta podrá componerse del Alcalde, un Teniente de Alcalde o un concejal; del Cura-Párroco o un delegado suyo por sacerdote; otro de la Beneficiencia; de todos los médicos o farmacéuticos de la villa; y de un individuo de la Junta de Gobierno de cada una de las sociedades o casinos de la misma, a fin de que la Junta de Socorros y auxilios sea la representación genuina del vecindario y merezca la aprobación y confianza de todos los habitantes de Palafrugell. 3º las atribuciones de la sobredicha Junta consistirían en todas aquellas comprendidas en los ramos de beneficencia y sanidad (...)".⁶⁴ L'explicació de la proposta de creació d'aquesta Junta la trobaríem per una banda, en la preocupació d'un grup de notables de la vila de Palafrugell sobre com s'estaria portant la política sanitària de la població en uns moments tan sanitàriament convulsos i, per altra banda, en l'intent d'aixecar la moral del poble de Palafrugell, tal com s'explica en el darrer paràgraf "Si esta digna corporación, como es de esperar, aprueba este proyecto, creen los firmantes que bastará este acto por si solo para levantar el espíritu público, llevando al animo del vecindario la tranquilidad y la calma, potentes y supremos remedios para combatir la epidemia que nos amenaza, y único fin a que aspiran los recurrentes"⁶⁵. En aquesta carta es constata el fet que 6 notables de Palafrugell (entre ells un metge i un farmacèutic) tenen reserves fundades sobre la política sanitària de la població, malgrat que el còlera no hagi fet acte de presència. I també constaten que la percepció de la població també era de preocupació per la pròpia amenaça i per les actuacions que es duïen a terme des de l'Ajuntament. El cert és que, després d'analitzar el llibre d'actes de l'ajuntament, la preocupació a Palafrugell sembla menor que la de Bellcaire, Torroella i l'Escala. A Palafrugell es prenen les mesures que es reclamen des del Govern Civil, mentre que en els pobles de l'Escala, Bellcaire i Torroella la preocupació per l'epidèmia porta a fer passos més clars per enfrontar-se al còlera. Cal recordar, però, el còlera no va arribar a atacar la població de Palafrugell.}

BALANÇ DE L'EPIDÈMIA. EL CÒLERA EN XIFRES

Per fer l'anàlisi de la incidència del còlera a l'Escala tenim al nostre abast diferents dades. Les dues més fiables i que donen uns resultats similars són les dades que el doctor Pi deixa escrites en la seva ressenya i les dades que es publiquen al BOP número 54 de 5 de maig de 1886 sobre l'epidèmia de còlera que havia afectat a diferents pobles de la província. Aquests dos tipus de dades diferents són interessants perquè ens donen dades de gent que ha patit el còlera (en concret apareixen en les fonts com a envaïts) i de les defuncions. Com ja explicaré, són dades similars que donen uns resultats percentualment gairebé idèntics. Tenim també les dades que trobem al llibre d'òbits de la parròquia, que només ens parla de defuncions i que ens dóna un número molt similar al número que dóna el doctor Pi. Per tant, les dades del llibre d'òbits de la parròquia avalen documentalment les dades que el doctor Pi dóna en el seu llibre. També tenim unes dades parcials que es troben al llibre d'actes dels plens de l'ajuntament. Aquestes dades no s'assemblen a cap de les anteriors i, per tant, després d'analitzar-ne les circumstàncies, caldria descartar-les. Tot seguit passaré a analitzar totes